

вчинення злочину і його небезпеку (Барщевский М.Ю. Адвокатская этика / М.Ю. Барщевский. – 2-е изд. – М. : Профобразование, 2012. – С. 105)

Проте розголошення адвокатом інформації, що надійшла від клієнта, навіть, якщо дана інформація містить відомості про злочин, може призвести до втрати таким адвокатом авторитету та попиту на надання ним послуг. Тут в силу вступає людський фактор і особисті пріоритети адвоката, бажання вберегти певних членів суспільства чи державу від злочину, або ж зберегти ділову репутацію.

Отже, можна зробити висновок, що законодавство чітко не встановлює межі розголошення адвокатської таємниці. Адвокату надається альтернатива у виборі поведінки, пов'язаної з розголошенням конфіденційної інформації. Адже всім добре відомо, що покарати адвоката за зраду у більшості випадків не вдається. Здебільшого через те, що факт розголошення адвокатської таємниці довести надзвичайно складно, а ще складніше довести, що саме це розголошення призвело до якихось збитків - моральних чи матеріальних. Тому головною проблемою збереження адвокатської таємниці є те, що законодавець закріпив сам факт збереження адвокатської таємниці, але не встановив її межі. Пропонуємо встановити відповідальність в залежності від тяжкості злочину, про який стало відомо захиснику під час спілкування з клієнтом. А саме, зобов'язати адвокатів повідомляти про тяжкі та особливо тяжкі злочини, що готуються. Повідомлення про злочини невеликої та середньої тяжкості залишити на розсуд адвокатів та не встановлювати відповідальності за їх не повідомлення.

Пліс В.І.

*студентка 4-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВИКОРИСТАННЯ АДВОКАТОМ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Правова захищеність особи - одна з фундаментальних ознак правової держави, яка передбачає наявність системи ефективних юридичних засобів реалізації і захисту прав особи. Адвокатурі належить особливо важливе місце у цій системі, оскільки саме вона покликана захищати права, свободи та законні інтереси громадян. Адвокатура, коли вона являє собою сильну, незалежну, справедливу та ефективну систему здатна істотно впливати на всі сторони життєдіяльності держави, активно допомагати формуванню правової держави та сприяти благополуччю її громадян.

В Україні відбувається реформування правової системи, що вимагає особливої уваги – це пріоритет правового захисту особистості та гарантій додержання економічних, політичних, соціальних прав і свобод громадян відповідно до приписів Конституції, поєднаних з з підвищенням їх відповідальності перед державою та суспільством в цілому. Це потребує належного психологічного забезпечення правоохоронної, у тому числі - адвокатської діяльності, що є одним з найбільш проблемних і недосліджених питань на сьогодні. На теперішньому етапі розвитку суспільства та держави актуальним було б приділяти більшу увагу психологічним знанням у здійсненні адвокатської діяльності.

Новий етап у використанні психологічних знань можна прослідкувати з 60-х років. На цей час у правовій науці все більшу увагу приділяється думці про необхідність залучення досягнень психологічної науки для боротьби зі злочинністю. Безумовно, в першу чергу залучення психологічних знань потребувала – практика, і в діяльності правоохоронних органів ця потреба почала реалізовуватись шляхом їх безпосереднього використання працівниками. Проте, поступово виникають перешкоди при застосуванні психологічних знань органами досудового слідства, прокурором, а також стороною захисту, тобто вони не завжди можуть використовувати досягнення психологічної науки. Вирішення складних питань, які нерідко мають вирішальне значення для життя людини, потребує глибоких фахових знань у галузі психології. Це повністю стосується і адвокатської практики, бо стратегія і тактика діяльності адвоката у конкретній кримінальній справі визначається особливостями особистості підзахисного, потерпілого, свідків та його стосунками у криміногенному середовищі та у суспільстві загалом.

Ігнорування психологічного аспекту призводить до "формалізації" вибору лінії захисту, що виражається у зборі адвокатом однотипних документів, невиправданої типізації підзахисних, шаблонних виступів на судових процесах. Особистість перестає бути неповторно індивідуальною, а сама діяльність адвоката втрачає свій основний сенс - захист законних прав та інтересів громадян. Можна сказати, що діяльність адвоката, як така втрачає свій сенс, оскільки його робота зводиться до машинальних однотипних дій. А на практиці ми бачимо, що кожна справа індивідуальна, з властивими тільки їй характеристиками, що потребує індивідуального підходу.

У чинному законодавстві передбачена принципова можливість використання психологічних знань, оскільки вони є уособленими, достатньо самостійними в науковому відношенні і не можуть вважатись менш важливими за інше спеціальне знання. Тому на них розповсюджуються загальні положення про експертизу, фахівця та консультації, зафіксовані законодавцем: вони здійснюються для визначення психічного стану підозрюваного, обвинувачуваного, а також для встановлення психічного стану свідка чи потерпілого у тих випадках, коли виникає сумнів щодо їх правильного сприйняття обставин, які мають значення для справи та надавати про них правильні та об'єктивні свідчення.

Але використання психологічного знання у кримінальному процесі потребує більш повного регламентування. Варто було б в самому законі передбачити завдання, які можна вирішити за допомогою психологічних знань, а також безпосередньо шляхи їх вирішення. Це допоможе і дасть змогу адвокату впровадити їх у свою діяльність з особливостями, які властиві його вибору тактики захисту. Це значно підвищить його роль в кримінальному провадженні.

Отже, формування професійної майстерності адвоката відбувається під впливом багатьох чинників, серед яких провідне місце посідають професійне навчання та психологічна підготовка. Розуміння психологічної підготовки може складатись з 2 основних компонентів: 1) загальної психологічної культури; 2) спеціальної психологічної підготовленості.

Результатом психологічної підготовки є психологічна підготовленість, яка складається з таких елементів: 1) загальної психологічної культури (знання психологічних законів і закономірностей, що можуть бути використані адвокатом; розвиток професійно-психологічної орієнтованості особистості); 2) спеціальної психологічної підготовленості (комунікативна майстерність, вміння і навички пошуку і цільового використання психологічної інформації).

Також, на нашу думку, одним з основоположних моментів від якого залежать всі поодальші є саме - психологічна культура адвоката. Формування загальної психологічної культури полягає, у набутті систематизованих знань щодо особливостей особистості та професійного спілкування. Основним засобом і умовою діяльності адвоката є професійне спілкування, тобто встановлення і підтримання цілеспрямованого контакту з особами – носіями важливої інформації, а також вміння цю інформацію одержати, переконливе викладення матеріалу при судовому розгляді справи. Це безпосередньо проявляється саме у тих випадках, коли необхідно вплинути на внутрішнє переконання, здійснити психологічний вплив на учасників кримінального процесу і одержати необхідний результат.

Як вже зазначалось, проблемним аспектом застосування психологічних знань є, в першу чергу – практика. Ось і в адвокатській практиці зустрічається чимало моментів, коли ця проблема негативно впливає на вирішення справи. Практикуючі адвокати особливу увагу приділяють вирішенню справи в судовому порядку, а саме про право захисника на дачу пояснень на обвинувальний акт після виступу прокурора. Вважають, що це не лише прогалина в чинному КПК, а й порушення права обвинуваченого на захист, оскільки дослідження психологів (в першу чергу зарубіжних) засвідчує, що на 90% думка про справу у суддів і присяжних формується після виступу прокурора, а не після дослідження доказів. Якщо не висловити на протигагу свою позицію то процес так і піде у обвинувальному ухилі, переконуючи суддів у правильності позиції прокурора. Ярослав Зейкан зазначає, що дуже важливо на самому початку процесу посіяти сумніви щодо позиції прокурора і це не обов'язково означає розкривати міфічні "козири" адвоката. Зарубіжні спеціалісти рекомендують доводити суду про наявність недопустимих доказів, як можна швидше. Оскільки перше враження має величезний вплив на вирішення справи по суті. (Зейкан Я.П. Про право захисника

на дачу пояснень на обвинувальний акт після виступу прокурора [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <https://www.facebook.com/yaroclav.zeykan/posts/1288532457858526>). Тобто, пропонується саме психологічними знаннями породити сумніви суду та присяжних (людей, на яких психологічний та емоційний критерій справляє неабиякий вплив). В подальшому справа буде розглядатись не лише через призму обвинувачення. При розгляді справи в кримінальному провадженні, адвокати нерідко заявляють клопотання про захисну промову, проте ці спроби залишаються неуспішними.

Професійне спілкування організовується у відповідності з законами спілкування у цілому, але має значну специфіку, зумовлену змістом завдань, які вирішуються адвокатом в його професійній діяльності. Можна виділити такі етапи спілкування, які є взаємопов'язаними та взаємозмінними, як: 1) формування першого враження та уточнення актуального емоційного стану; 2) усунення або послаблення психологічних бар'єрів і встановлення психологічного контакту; 3) досягнення мети; 4) оцінка результатів.

Сприймання зовнішності є початковим моментом оцінки та розуміння особливостей людини – властивостей її особистості, станів, намірів, змісту внутрішнього світу. Воно включає сукупність трьох груп ознак людини (зовнішній вигляд зріст, статура, стать, вік; невербальні (функціональні) ознаки – соціальне оформлення зовнішності – одяг, зачіска, прикраси.) Адвокату важливо відпрацювати такий стиль мовного спілкування і поведінки, при якому він буде сприйматись як добра, розумна, готова допомогти людина.

Отже, проаналізувавши все вищесказане, можна зробити висновок, що для ефективного захисту особи для адвоката не достатньо тільки юридичних знань, умінь і навичок, що формуються при їх вивченні, але й знання та застосування законів психології. Насамперед адвокатська практика пов'язана і здійснюється в умовах безпосереднього живого спілкування та взаємодії з людьми, отже вимагає від адвоката особливих вмінь та навичок, здатністю своїми діями досягти результатів, які необхідні йому. Тільки за допомогою психологічних знань адвокат може реалізувати заходи по встановленню контакту та здійсненню психологічного впливу при пошуку та оцінці процесуально значущих фактів, розробити стратегію і тактику їх пред'явлення та викладення при судовому розгляді кримінальної справи.

Румянцева А.П.

студентка 3-го курсу факультету адвокатури

Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Для підвищення ефективності діяльності адвоката-захисника у кримінальному процесі України в науковій літературі висвітлена думка про введення інституту «адвокатського розслідування», за допомогою якого адвокат, що представляє інтереси підозрюваного, обвинуваченого самостійно зможе збирати докази паралельно з органами досудового розслідування.

Адвокат-захисник – це важливий учасник кримінального судочинства, на якого законом покладається кримінально-процесуальна функція захисту прав та інтересів підозрюваного, обвинуваченого, виправданого, засудженого для реалізації даної функції, йому також надаються певні права, до яких слід віднести право збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою. Для реалізації цих прав, що для виконання свого призначення в кримінальному провадженні адвокату-захиснику повинні надаватися необхідні повноваження. Участь захисника в кримінально-процесуальній діяльності без наділення його можливості брати участь в розслідуванні стає безпредметною.

Збирання доказів має здійснюватися сторонами кримінального провадження на основі змагальності, яка закріплена в ст. 22 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) і полягає в тому, що сторони кримінального провадження мають рівні права назбирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених КПК України. Тобто кожна сторона, виходячи з власного внутрішнього переконання самостійно, на основі своїх процесуальних